

Svět po skončení SV do 2001

Opravdu unipolarita?

Interpretace konce SV a rozpadu sovětského bloku

Problém interpretace konce studené války.

1. teze, že SV prohrál SSSR kvůli tlaku USA po nástupu Reagana.
2. teze, že SV skončila kvůli helsinskému procesu.
3. teze, že SV skončila kvůli vnitřnímu zhroucení SSSR a socialistických států neschopných konkurovat Západu.
4. zrada Gorbačova.

První tři se doplňují. Poslední je hloupost. Gorbačov nechtěl SSSR a jeho tábor zrušit. Chtěl reformu socialismu, která se mu nepovedla

Jednalo se o aparátčíka, který nechtěl přinést SSSR a satelitům demokracii.

Konec VS a rozpad SSSR znamená konec bipolárního systému, který se formoval od konce 40. let.

System MZV přechází v monopolární systém z hlediska distribuce moci. Opravdu?

Z hlediska ekonomické síly se jednalo o multipolární systém od 60. let 20. století, kam ale socialistické státy nepatřily (autarkie ekonomik).

Povaha mezinárodního systému po konci SV

Válka proti Iráku 1990-1991 – výrazné a rychlé vítězství koalice vedené USA.

Debaty o povaze tehdejšího světa z hlediska distribuce moci.

Monopolární, multipolární, bipolární?

1990 asi monopolární.

USA daleko největší ekonomika světa.

Provázaný alianční systém - NATO! SSSR svůj ztrácí roku 1991 – rozpuštění Varšavské smlouvy.

SSSR/Rusko srovnatelné s USA jen ve vojenské rovině.

SSSR/Rusko a USA dominují v JZ.

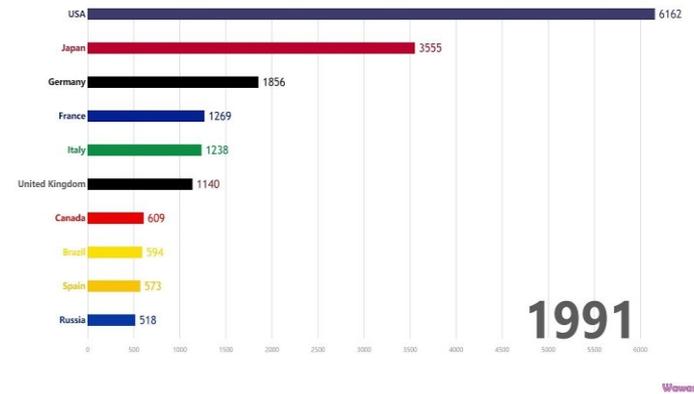
1990 – USA: 21 004 jaderných hlavic.
SSSR: 37 000 jaderných hlavic

(Norris, Robert S. – Kristensen, Hans M., Global Nuclear Stockpiles 2006, s. 66)

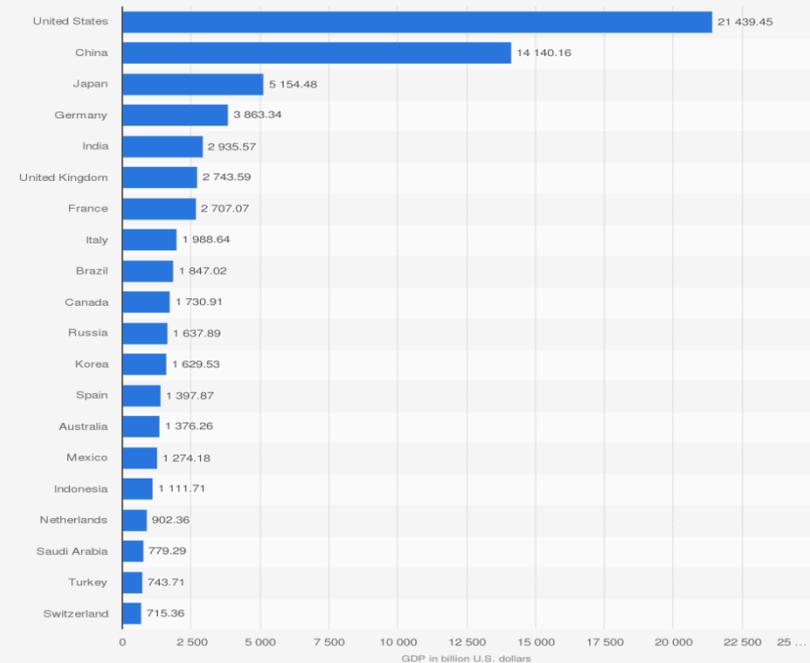
Sovětské konvenční síly nadále největší na svět.

Co později??

World GDP by Country in Billions USD

The 20 countries with the largest gross domestic product (GDP) in 2019 (in billion U.S. dollars)

Source: IMF © Statista 2019

Additional Information: Worldwide, IMF

1990 CFE Treaty a její význam pro bezpečnost v Evropě

1990 – Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě – parita v těžkých zbraňových systémech.

Každý blok 20 000 tanků, 30 000 BVP a OT, 20 000 dělostřeleckých systémů nad 100 mm, 6 800 bojových letadel a 2000 úderných vrtulníků.

SSSR a státy VS musí redukovat mnohem více, než Západ. Protože zbraní více vyrobil!

V rámci zamezení porušování smlouvy signatářské státy vypracovaly podrobný režim výměny informací, provádění inspekcí a verifikace.

Každý signatářský stát je zavázán informovat ostatní signatáře velmi podrobně o početních stavech a dislokaci vlastní armády – **bezprecedentní režim kontroly konvenčního zbrojení od Atlantiku po Ural.**

1991 – rozpouštění VS 1991 – rozpad SSSR. Jaká bude podoba světa?

Implementace v roce 1995 – nové podmínky.

1999 – modifikace smlouvy na summitu v Istanbulu – nikdy nevstoupila v platnost.

2015 – Rusko smlouvu vypovědělo.

Sjednocení Německa 1990 I.

1987 – státní návštěva Ericha Honeckera v SRN – symbol rovnoprávnost SRN a NDR pro východoněmecké komunisty.

Labutí píseň – ekonomické problémy.

Pro budoucí znovusjednocení Německa však byl zásadní příchod nové mocenské garnitury v SSSR po nástupu Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS. Gorbačov - nezbytné změnit zásadním způsobem nejen vnitřní hospodářské a politické poměry, ale **také zahraniční politiku SSSR včetně přístupu k východoevropským zemím.**

K prvnímu setkání Michaila Gorbačova s kancléřem Spolkové republiky Německo Helmutem Kohlem došlo v říjnu 1988. Kohl nevěřil tomu, že by s Gorbačovem mohl někdy jednat o znovusjednocení Německa.

1989 – pád Berlínské zdi a komunistického režimu v NDR – co dál?

H. Kohl - 28. října 1989 pronesl v Bundestagu zásadní projev, ve kterém zdůraznil nutnost brzkého sloučení obou německých republik. 28. listopadu 1989 představil tzv. Desetibodový plán, který měl dovést Německo ke znovusjednocení.

Podpora v USA, vlažný postoj v SSSR, Francii a VB.

Gorbačov se začal v jednáních o znovusjednocení Německa výrazněji angažovat na konci května 1990, kdy vedl intenzivní diskuse se svým americkým protějškem Georgem Bushem.

George Bush společně s ministrem zahraničních věcí Jamesem Bakerem během těchto jednání představil Sovětům svou představu o roli NATO v nově uspořádané Evropě: NATO jakousi „kotvou stability“, která bude garantovat sounáležitost NATO s Evropou.

Sjednocení Německa 1990 II.

Francie

Ve Francii panovaly silné obavy ze spojení dvou rozdělených německých republik. Pramenily z představy, že silné Německo bude mít odlišný pohled na fungování Evropské unie.

Francie se obávala zásadního oslabení svého vlivu na zahraniční politiku Evropské unie. Svou roli zde sehrál i demografický faktor. Zatímco SRN měla srovnatelný počet obyvatel jako Francie, obě německé republiky měly mít kolem 80 milionů obyvatel.

François Mitterrand – leden 1990, při soukromém rozhovoru s premiérkou Margaret Thatcherovou uvedl, že „sjednocení Německa může vést k vytvoření nového Hitlera a oživení vzpomínek na špatné Němce, kteří tehdy ovládali Evropu“.

Velká Británie

Krajně negativní stanovisko ke znovusjednocení Německa zastávala premiérka Velké Británie Margaret Thatcherová. Na rozdíl od ostatních státníků nepovažovala znovusjednocení Německa za historické završení rozpadu Sovětského bloku a spojení rozdělené Evropy.

Proces znovusjednocení vnímala optikou obav z revize německých hranic. Její obavy dále vzrostly v prosinci 1989 po zveřejnění 10tobodového programu Helmuta Kohla, který komentovala slovy: „Porazili jsme Němce dvakrát a teď jsou zpátky“

Jednání 2+4, 12.září 1990 pak byla v Moskvě podepsána Smlouva o konečném uspořádání vztahů k Německu – součástí západní Berlín, členem NATO a závazek zachovávat omezenou kapacitu ozbrojených sil Německa na úrovni 300 000 mužů.

Říjen 1990 – znovusjednocení Německa.

Druhá válka v Perském zálivu 1990-1991

80. léta, Husajnův Irák je podporován jak Západem, tak zejména **Východním blokem**.

Hlavní dodavatelé zbraní v době Irácko-iránské války: **SSSR 50%**, Francie 15%, Čína 15%, ČSSR – 5% a Polsko 5%.

Západ poskytuje zpravodajskou podporu. USA normalizují vztahy od počátku 80. let.

Zhoršení až koncem 80. let, po prosáknutí informací o masakrech Kurdů.

Irák vzešel z války značně zadlužen.

1990 – Irák přepadá Kuvajt. Jeden z jeho největších věřitelů, obviněn, že porušuje dohodu o těžbě ropy z pohraničních území.

Ohrožení jak sousedů, tak životních zájmů USA, SSSR destabilizován a mírové hnutí v ZE v krizi po zhroucení komunistických režimů – špatné načasování Husajnem.

Rezoluce RB OSN požadující stažení z Iráku, ignorována – zmocnění k použití síly.

1991 – reakce koalice vedené USA, Kuvajt osvobozen.

Režim se v Iráku udržel a byl podroben sankcím.

G. B. měl obavu z destabilizace Iráku.

Ztráty ve válce

Spojenci - kolem 400 mrtvých a necelých 1000 zraněných,

Irák - 25 000 - 75 000 obětí mezi vojáky a několik tisíc mezi civilním obyvatelstvem.

Do spojeneckého zajetí padlo na 71 000 příslušníků irácké armády.

Rozpad SSSR

1985 – Gorbačov – neúspěšné snahy o reformy v SSSR, perestrojka a politika „glasnosti“ Michaila Gorbačova, který se svým ministrem zahraničí **Eduardem Ševardnadzem** odstartoval změny v diplomacii SSSR i na politické mapě světa.

Politika nevměšování do záležitostí východoevropských zemí byla krokem k zániku socialistického bloku v Evropě.

Moskva také přestala podporovat různé režimy či povstalecká hnutí po celém světě. Postupně skončily občanské války ve střední Americe či v Africe, padly některé prosovětské vlády. **V únoru 1989 skončil odsun sovětských jednotek z Afghánistánu.**

Nezvládnuté reformy, pnutí uvnitř společnosti, ekonomické problémy - SSSR se proto na začátku 90. let začal rozpadat.

Nejprve se odtrhly pobaltské republiky, když jejich vlastní Nejvyšší sověty vyhlásily nezávislost. Zpočátku byla povstání potlačena silou – například v Litvě, Lotyšsku či Estonsku .

Na podzim roku 1991, však byla Moskva nucena uznat právo svazových republik na sebeurčení tak, jak to garantovala ústava z roku 1977.

Spory Gorbačova s Jelcinem (prezident RSFSR).

Vojenský puč v srpnu 1991 - těsně předtím, než měla být podepsána nová smlouva o reorganizaci Svazu ve volnější federaci republik, kterou podporovaly hlavně středoasijské republiky.

Bělověžská dohoda o vytvoření tohoto uskupení, uzavřená mezi Ruskem, Ukrajinou a Běloruskem 8. prosince 1991, ukončila existenci SSSR.

Sovětský svaz zanikl 31. prosince 1991.

Vývoj evropské integrace I. 80. léta

V polovině 80. let - příchod zastánce hlubší evropské integrace Jacques Delors, který se stal prezidentem Evropské komise v roce 1985. **Delors - nastartovat ekonomickou integraci a jeho cílem bylo dotvořit vnitřní trh.**

Program, který se zabýval vnitřním trhem, nazýval „Program vnitřního trhu“, který byl často označován jako „Program 1992“ nebo „EC92“.

V červenci roku 1987 byl přijat Jednotný evropský akt, což byl právní závazek, který formuloval opatření pro vytvoření jednotného trhu.

V roce 1985 využívaly firmy v EU vzájemného bezcelního vstupu na další trhy, ale nejednalo se o volný obchod.

Vnitřní obchod byl brzděn dlouhým seznamem obchodních bariér, jako byly technické standardy, odvětvové předpisy, kapitálové kontroly, rozdíly v DPH, spotřebních daních.

Klíčové změny obsažené v Programu jednotného trhu byly vyvinuty s cílem posílit „čtyři svobody“ (volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu), které byly přislíbeny a upraveny Římskými dohodami – **Jednotný evropský akt, 1986.**

Zatímco Jednotný evropský akt sliboval užší ekonomickou spolupráci mezi členy EU, nečlenské země zjišťovaly, že jsou ohroženy diskriminačními efekty integrace EU.

Na konci 80. let vlády ESVO rozhodly, že musí reagovat na formování jednotného trhu. Některé z nich zvažovaly členství v EU, jiné zvažovaly tvorbu bilaterálních dohod. J

Delors prosadil v roce 1989 rozhodnutí o Evropském hospodářském prostoru – EHP (označován jako Dohoda o Evropském hospodářském prostoru). EHP znamenalo rozšíření jednotného evropského trhu na členy ESVO, s výjimkami Společné zemědělské politiky a jednotného celního tarifu. 9

Vývoj evropské integrace I. 90. léta

Politické zemětřesení v roce 1989 přineslo podstatné změny v EU.

S pádem Berlínské zdi se sjednocení západní a východní části Německa jeví jako další přirozený krok. Panovaly tu ale obavy ze vzniku nového ekonomického monstra.

S osmdesáti miliony občanů a 30 % evropského výstupu by Německo bylo větší než Francie, Velká Británie nebo Itálie. Rostla obava ze změny politické rovnováhy ES. Mnoho Evropanů cítilo, že nejlepší bude spojit sjednocení Německa s dalším posílením integrace EU.

Jacques Delors navrhl radikální růst evropské ekonomické integrace – vytvoření měnové unie.

K myšlence měnové unie se připojil francouzský prezident **Francois Mitterand** i **německý kancléř Helmut Kohl**.

Prosinec 1989 - Evropská rada se na zasedání ve Štrasburku rozhodla svolat mezivládní konferenci o vytvoření hospodářské a měnové unie (HMU) a politické unie.

Cílovým rokem pro formování společné a měnové unie měl být rok 1999 a vytvoření společné měny do roku 2002. – zdařilo se.

Toto rozhodnutí bylo vepsáno do Maastrichtské smlouvy – 1991 přijetí smlouvy na zasedání Evropské rady, 1992 podpis, 1993 vstup v platnost – integrace EHS, Euroatomu a ESUO.

1.1.1993 – vytvoření jednotného trhu. 1995 – vstup Finska, Rakouska a Švédska.

Vývoj evropské integrace – rozšiřování o postkomunistické země

Na začátku 90. let si představitelé zemí střední a východní Evropy nebyli jisti, co se bude dít v Rusku. Země střední a východní Evropy - při případném novém spuštění železné opony ocitly stát na západ od ní.

Strategický cíl - členství v EU a NATO. Iniciativa přišla z postkomunistických států, ne z EU!

Existovaly zde dvě skupiny důvodů, a to geopolitické a ekonomické, díky kterým všechny země střední a východní Evropy vyjadřovaly své záměry připojit se k Evropské unii.

EU se však k tomu stavěla zdráhavě. Namísto bezprostředního souhlasu s členstvím těchto zemí **EU podepsala asociační dohody, obecně známé jako Evropské dohody, a to s Polskem, Maďarskem a Československem v roce 1991, v roce 1994 s Rumunskem, Bulharskem, Albánií, Estonskem, Litvou a Lotyšskem.**

EU přestala pochybovat o plné integraci Východu se Západem v červnu roku 1993, kdy se Evropská rada rozhodla na summitu v Kodani, co by nově přistupující země střední a východní Evropy měly splnit, aby dosáhly na členství v EU.

Finální dokument ze summitu říkal: *„Přijetí za člena vyžaduje po kandidátských zemích, aby dosáhly potřebné stability institucí garantujících demokracii, vládu zákona, lidská práva a jejich respektování, ochranu menšin, existenci funkční tržní ekonomiky, stejně tak jako způsobilost obstát v konkurenčních tlacích na trzích Unie. Členství předpokládá schopnost kandidátů přijmout povinnosti členství zahrnující dodržování cílů politické, ekonomické a monetární unie.“*

2004 - Přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska a Slovinska k Evropské unii (ve stejném roce velké rozšíření NATO).

Trendy Adaptace NATO po SV

Konec SV – výzva pro existenci NATO – konec účelu existence Aliance!

Predikce o ztrátě relevance NATO případně jeho zániku.

NATO prochází permanentním adaptačním procesem a jeho brzký zánik je málo pravděpodobný.

Hlavní oblasti adaptace

1. Strategický koncept.
2. Členská základna.
3. Instituce.
4. Vojenské struktury.

Nové instituce NATO

Institucionální struktura byla doplněna o fóra pro spolupráci s nečlenskými státy.

Reakce na zájem zemí ve střední a východní Evropě o vstup a neochotu akceptovat brzké rozšíření ze strany starých členů NATO.

1991 – NACC

1994 – PfP

1997 – Euro Atlantic Partnership Council

1997 – Permanent Joint Council

2002 – NATO Russia Council

Adaptace strategických koncepcí NATO

Společné rysy strategického myšlení 1991, 1999 a 2010.

1. Vyjádření závazku ke kolektivní obraně.
2. Důraz na transatlantickou vazbu.
3. Více sektorový přístup k bezpečnosti v intencích Kodaňské školy.
4. Percepce bezpečnostních hrozeb.
5. Spolupráce s ostatními mezinárodními organizacemi – EU a OSN.
6. Spolupráce s nečlenskými státy.
7. Důraz na roli NATO v krizovém managementu.
8. Politika otevřených dveří.
9. Důraz na regulaci zbrojení.

Rozšiřování NATO

Rozšiřování NATO bylo ne samozřejmé!

Přesto tři kola rozšiřování po roce 1990.

3.10. 1990 došlo ke sjednocení Německa, tudíž se součástí NATO stala i bývalá NDR – **nepočítá se jako samostatné kolo!**

Březen 1999 přistoupily Česká republika, Maďarsko a Polsko

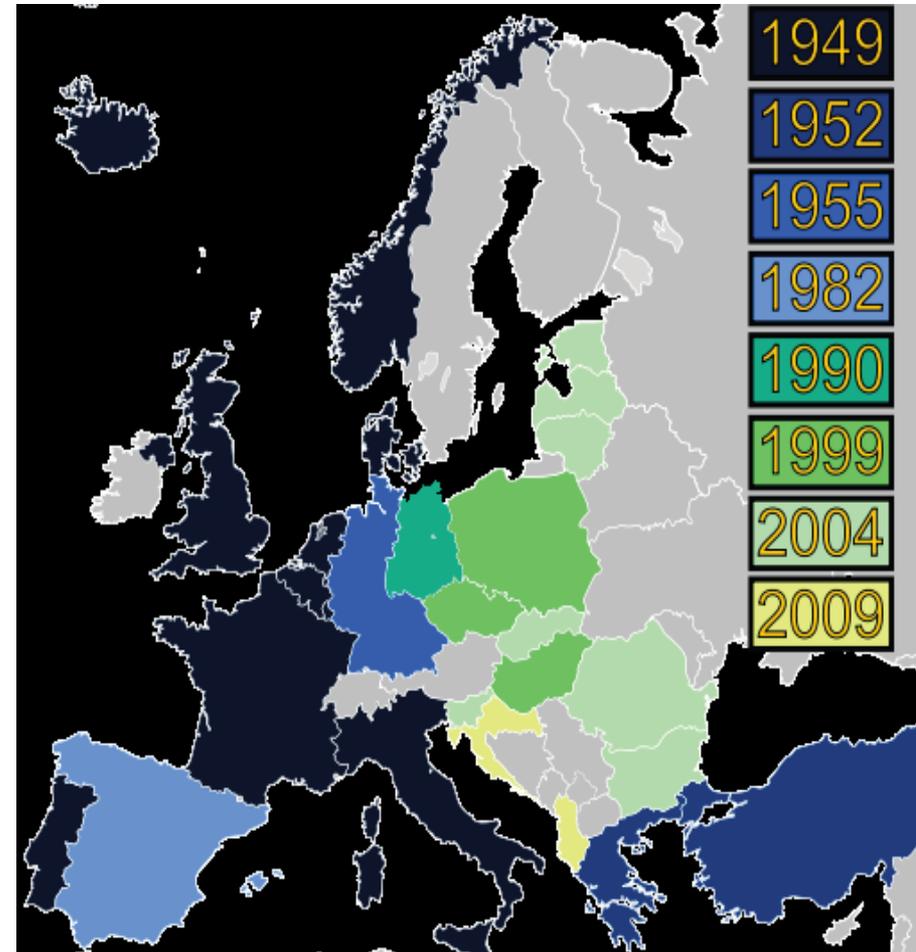
Březen 2004 zatím největší rozšíření o 7 zemí v jedné vlně: Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko

Duben 2009 k Alianci se připojila Albánie a Chorvatsko,

Černá Hora vstoupila v roce 2017.

Řecko blokovalo vstup Makedonie (spor o název).

Březen 2020 – Severní Makedonie – 30. člen NATO

Druhá válka v PZ a arabsko-izraelský konflikt

Válka v Zálivu (jak zní oficiální název bojů o Kuvajt v letech 1990-1991) výrazně změnila situaci na BV - "rozběhnutí" mírového procesu.

OOP a Arafat podporují ve válce Irák – konec podpory ze strany Kuvajtu – ochota ke kompromisu.

1991 – jednání v Madridu - delegace Izraele a arabských států, nejsou příliš úspěšné, přesto jde o historický průlom.

1993 - legalizována OOP a po tajných jednáních (pod patronací USA a za přispění norského ministra zahraničí J. Holsta) je 13.9. 1993 podepsána ve Washingtonu "Deklarace o zásadách palestinské autonomie",

Izrael se zaručil stáhnout vojska z okupovaných území a předat v Gaze a ve městě Jerichu (+ okolí) samosprávu zvoleným palestinským orgánům.

Říjnu 1994 byla v Ejlatu u Rudého moře uzavřena **mírová dohoda mezi Izraelem a Jordánskem**, čímž byl stav de facto potvrzen de iure.

1995 – zřízení Palestinské autonomie na Západním břehu Jordánu a v pásnu Gazy.

Indicko-pákistánský konflikt – Kárgilská válka

SV – Indie udržuje velmi dobré vztahy se SSSR, rezervovaný postoj k USA.

Od 1979 – Pákistán se začleňuje mezi americké spojence – sovětská invaze do Afghánistánu.

Indicko-pákistánské antagonismus trvá i po konci SV.

V devadesátých letech došlo k eskalaci napětí mezi oběma zeměmi – na indické straně Kašmíru docházelo k separatistickým akcím, které vedli kašmírští muslimové,

1998 - Indie a Pákistán – jaderné mocnosti.

Kárgilská válka či **kárgilský konflikt** byl ozbrojený konflikt mezi Indií a Pákistánem, který se konal mezi květnem a červencem roku 1999 v kašmírském Kárgilu.

Příčinou války byl průnik pákistánských vojáků a kašmírských bojovníků za linii kontroly, která *de facto* tvořila hranice mezi oběma zeměmi.

Střet formou gerilové války pokračuje dodnes.

Pákistán buduje bezpečnostní partnerství Čínou – rival Indie.

Indie se snaží navazovat spolupráci v bezpečnostní oblasti s USA.

Vývoj konfliktu na korejském poloostrově

V roce 1985 se KLDK stala signatářem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a podvolila se kontrolám ze strany Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE).

Rozpad SSSR – hospodářský kolaps KLDK.

V 1991 se KLDK s Jižní Koreou dohodla na naprosté absenci jaderných zbraní na Korejském poloostrově.

1992 - O rok později ale objevila inspekce Mezinárodní agentury pro atomovou energii nesrovnalosti v severokorejském jaderném programu.

KLDK oznámila úmysl odstoupit od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, k čemuž nakonec nedošlo.

První jaderná krize na poloostrově.

USA se v roce 1994 podařilo vyjednat s KLDK dohodu, díky které došlo ke zmrazení severokorejského jaderného programu výměnou za uvolnění uvaleného embarga a za pomoc s vybudováním lehkovodních reaktorů.

Ve stejném roce se dostal k moci Kim-Čong-il, syn zesnulého vůdce Kim Ir-sena.

Pod vládou jeho syna Kim Čong-ila se země téměř zhroutila a vypukl hladomor, který stál podle některých odhadů až 5 milionů životů.

V roce 2000 došlo ke zmírnění napětí a i k prvnímu summitu Sever-Jih v Pchjongjangu.

Válka v Jugoslávii

Násilný rozpad Jugoslávie – asi nejzávažnější událost 90. let minulého století.

Rozhodně událost nejvýznamnější pro Evropu.

Nacionalismus + ekonomické potíže (inlace, ekonomická stagnace). Komunistické elity potřebují novou legitimaci!

Slobodan Milošević – od 1986 – předseda ÚV KS Srbska.

Franjo Tudman - bývalý generál Jugoslávské lidové armády.

Vzednutí nacionalismu v masivní míře se objevuje až po smrti prezidenta maršála Tita roku 1980.

80. léta – doutná krize v Kosovu!

Počátek 90. let - ke slovu se v jednotlivých republikách dostávaly politické reprezentace, které akcentovaly především zájmy svých – národnostně chápaných – republik. Začalo být zřejmé, že je nutné federaci reformovat. **Na podobě reformy se však jednotlivé reprezentace nedokázaly shodnout.**

1991 – Slovinská válka za nezávislost.

1991 – 1995 – Chorvatská válka za nezávislost.

1992 – 1995 – válka v Bosně a Hercegovině – daleko nejzávažnější konflikt.

1997/98 – 1999 – válka v Kosovu (horká fáze).

Bosna a Hercegovina

Konflikt v Bosně a Hercegovině v první polovině 90. let minulého století byl jednou z významných epizod procesu rozpadu Jugoslávie.

Přímou příčinou války v Bosně a Hercegovině byla snaha srbských a chorvatských stratégů o vytvoření národního státu. O účelu války změnit demografické poměry v zemi svědčí skutečnost, že v Bosně a Hercegovině (4,4 mil. obyvatel) více než 2 miliony lidí opustily svoje domovy a zhruba 200 000 přišlo o život.

Nejvýznamnějším vojenským faktorem mezinárodního společenství byly síly OSN UNPROFOR (United Nation Protection Force), bez realistického mandátu Rady bezpečnosti OSN, a proto i vojensky nepřipravené a nevybavené na budoucí události.

Cílem UNPROFOR bylo dohlížet na dodržování míru, který neexistoval. Síly UNPROFOR s 37 000 vojáky nemohly zabránit událostem, jako byl masakr muslimů ve Srebrenici v létě 1995, při kterém přišlo o život kolem 7000 lidí.

Od července 1992 NATO provádělo v souvislosti s krizí na teritoriu bývalé Jugoslávie námořní operaci Sharp Guard. Následně se role NATO rozšířila o poskytování vzdušné podpory za účelem ochrany UNPROFOR a takzvaných bezpečných zón vyhlášených Radou bezpečnosti OSN v Bosně a Hercegovině.

Na žádost UNPROFOR byly v listopadu 1994 provedeny letecké útoky na bosenskosrbské letecké základny a protivzdušnou obranu – vrchol jedné etapy.

Mocenský pat v Bosně

Změnu místních poměrů a patové situace v Bosně a Hercegovině přineslo vytvoření **vojenského paktu mezi bosenskými Chorvaty a Bosňáky v létě 1995, kterým Srbové v zemi ztratili vojenskou převahu.**

Západ proto reagoval prostřednictvím NATO leteckými útoky na bosensko-srbské cíle protože jejich armáda útočila na (mezinárodním společenstvím vyhlášené) „bezpečné oblasti“ v Bosně.

Letecká kampaň NATO - strategický cíl nedopustit opětovné zvrácení mocenské rovnováhy v oblasti, a přinutit tím strany konfliktu zasednout k jednacímu stolu.

Jednalo se o vojenskou operaci „**Deliberate Force**“ mezi 29. srpnem a 14. zářím 1995.

Na stabilizaci Bosny a Hercegoviny se dlouhodobě podílela Severoatlantická aliance od roku 1995, kdy byla zahájena mise vedená silami IFOR. Předpokladem k zahájení této mise bylo přijetí General Framework Agreement for Peace (GFAP).

Daytonská mírová dohoda tří nepřátelených stran 1995 – angažmá NATO 1995-2004, od 2004 EU.

Kosovo

Celá 80. léta minulého století byla obdobím permanentního napětí v Kosovu. **Po generální stávce v roce 1989 byla Kosovu a Vojvodině odebrána autonomie.**

Až do poloviny 90. let byl v Kosovu, ve srovnání se situací v Bosně a Krajině v Chorvatsku, relativní klid

Liga pro demokratické Kosovo – Rugova - v Kosovu paralelní společnost s vlastními školami, státními úřady a daňovým systémem a preferovali politiku pasivní rezistence.

Od počátku 90. let minulého století bylo jejich konečným cílem získat nezávislost pro Kosovo pomocí delegitimizace jugoslávských státních institucí

Zhruba od poloviny 90. let vliv LDK na dění v Kosovu upadal, čemuž napomohlo i nezařazení kosovské otázky na program konference v Daytonu.

Rugova nebyl schopen na tento fakt reagovat a mobilizovat kosovské Albánce k projevům odporu.

Koercivita srbské politiky vůči kosovským Albáncům vzrostla po podpisu Daytonské mírové dohody.

Na přelomu let 1996 a –1997 se z politicky radikálních (bývalí marxisté různého ražení, studenti a obdivovatelné protisrbského odboje a zbojnické tradice regionu) a kriminálních (pašeráci, obchodníci s bílým masem a narkotiky) složek albánské společnosti v Kosovu a zahraniční diaspory začala organizovat **Kosovo Liberation Army (KLA)**

KLK/UČK

Do čela KLA se postupně propracoval Hashim Thaci, absolvent mezinárodních vztahů ze Švýcarska.

Růstu vlivu KLA a přitažlivosti její strategie ozbrojeného boje v kosovské společnosti napomohly i chabé výsledky mezinárodního společenství při řešení kosovské otázky.

Do poloviny roku 1998 byla na Západě vnímána jako teroristická organizace, přestože její reálné aktivity do přelomu let 1997-1998 byly velmi skromné.

KLA - přímý produkt represivní srbské politiky. Po srbské vojenské odpovědi z jara 1998 se transformovala do partyzánské ozbrojené složky s vlastní linií velení, uniformami a zejména politickým programem.

Za bod obratu celého konfliktu je považován masakr 58 lidí v Prekazi v únoru 1998.

Z tohoto počtu 22 pocházelo z rodiny Adem Jashariho a tři z nich byli muži ve vojenském věku.

Dle interpretace kosovských Albánců se stal mučedníkem pro jejich věc, zatímco Bělehrad jej líčí jako teroristu, který vzal svoji rodinu za rukojmí.

Nicméně ani zdroje ze srbského ministerstva vnitra nepopírají, že jeho dům byl rozstřílen dělostřeleckou palbou bez ohledu na přítomnost civilistů, protože jej nebylo možné zajmout.

Na cestě k intervenci NATO

Dle Independent International Commission on Kosovo (IICK) si boje v Kosovu vyžádaly mezi únorem 1998 a březnem 1999 zhruba 1_000 civilních obětí a více než 400 000 lidí uprchlo nebo bylo vyhnáno.

Vojensky byla sice tato kampaň pro Bělehrad úspěšná, protože KLA zatlačila do defenzivy, ale politicky se změnila v katastrofu. Milošević se svým režimem začal být postupně Západem vnímán jako hlavní viník eskalace.

Od přelomu let 1997 a 1998 začal Západ konfliktu v Kosovu věnovat stále větší pozornost jak na bázi Kontaktní skupiny, tak bilaterálně. Aliance na podporu svých požadavků přistoupila 13. října 1998 k přitvrzení svého přístupu v podobě **přijetí takzvaných „aktivačních rozkazů“** ke vzdušným útokům.

„Masakr v Račaku“, při kterém přišlo za sporných a nejasných okolností o život 45 osob, přiměla Kontaktní skupinu vypracovat a předložit komplexní plán řešení krize. **Dodnes nejasné, co se stalo?**

Akce jugoslávských bezpečnostních složek z ledna a února 1999 není možné interpretovat jako systematické etnické čištění Kosova. Šlo spíše o velmi **nevybíravě vedenou protipovstaleckou kampaň, jejíž brutalitu podporovalo u Srbů široce rozšířené vnímání Albánců jako „lidí druhé kategorie“.**

Únor 1999 – jednání v Rambouillet

Jednání Rambouillet

Návrhy západních vyjednávačů byly kritizovány jak reprezentanty Srbska, tak delegací kosovských Albánců .

Součástí albánské delegace byli i zástupci KLA a jí blízkých politických formací. Dlouhodobá represivní srbská politika v Kosovu vedla pouze ke vzniku radikální alternativy k umírněné skupině kolem Rugovy.

Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo obsahovala následující klíčové body:

okamžitý klid zbraní, mírové řešení konfliktu, tříleté přechodné období před stanovením definitivního statutu, zajištění teritoriální integrity Jugoslávie, samosprávu Kosova, prosazení lidských práv a svobod, ochranu menšin, svobodné volby pod dohledem OBSE, amnestii pro činy související s konfliktem, stažení velké většiny jugoslávských bezpečnostních sil a mezinárodní vojenskou přítomnost pod velením NATO v Kosovu.

První kolo jednání ztroskotalo a žádná strana nebyla ochotná podepsat text dohody.

Druhé kolo - podepsala pouze delegace kosovských Albánců, **ačkoli ani ona nebyla s výsledky spokojena, protože nijak nezaručovaly možnost získání samostatnosti po uplynutí tříletého přechodného období.**

Severoatlantická aliance reagovala **24. března 1999** – od jara 1998 připravovanými a předem avizovanými – leteckými útoky proti Jugoslávii pod kódovým označením Allied Force

Allied Force a mezinárodní právo

Celkově lze konstatovat, že relevantní rezoluce Rady bezpečnosti OSN (1160, 1199, 1203) obsahují určité společné body:

1. zodpovědnost Jugoslávie za humanitární katastrofu v Kosovu,
2. odsouzení užívání nepřiměřeného násilí jugoslávskými bezpečnostními složkami i teroristických aktivit kosovských Albánců (míní se KLA, i když v rezoluci RB OSN č. 1203 již není zmíněna),
3. výzvy k zastavení bojů určené všem stranám konfliktu,
4. konstatování porušování lidských práv a
5. závěr, že tento jev není mezinárodním společenstvím vnímán výlučně jako vnitřní záležitost Jugoslávie (IICK 2000: 142).

V rezolucích není přítomno žádné zmocnění k užití hrozby vojenskou silou nebo k použití vojenské síly – zásah nebyl v souladu s mezinárodním právem!

Výše uvedené rezoluce RB OSN ukazují, že Aliance bezdůvodně nezaútočila na bezúhonného člena mezinárodního společenství.

Rada bezpečnosti OSN ještě 26. března 1999 odmítla poměrem hlasů 12 ku 3 odsoudit tyto alianční útoky.

Rezoluci odsuzující použití síly členy NATO proti Jugoslávii navrhly Rusko, Indie a Bělorusko.

NATO a Allied Force

Operace Allied Force proti Jugoslávii byla první válkou NATO. Celkem se na ní podílelo vojenskými kapacitami čtrnáct členských států: Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Kanada, Německo, Nizozemsko, Norsko, Maďarsko, Portugalsko, Španělsko, Spojené státy, Turecko a Velká Británie.

Celá letecká operace odehrávala pod taktovkou Spojených států, které nesly největší vojenské břemeno této kampaně.

Spojené státy poskytly 61 % všech bojových letadel a bezpilotních průzkumných prostředků nasazených v operaci. Americký personál tvořil 75 % příslušníků ozbrojených sil NATO v kosovské operaci. Americké letecké síly provedly 62 % všech bojových letů.

Severoatlantická aliance v rámci operace Allied Force provedla 38 400 bojových letů a 10 484 úderů

Zpočátku bylo do kampaně nasazeno 400 letadel. Když NATO přistoupilo k útokům na strategické cíle v Srbsku, **navýšil se počet letadel podílejících se na kampani až na 1000.**

Odpor k nasazení pozemních sil.

Okamžitý efekt leteckých útoků na omezení kapacit jugoslávských sil terorizovat civilisty a bojovat s ozbrojenci, což byl první deklarovaný cíl NATO, byl více než sporný – **vyhánění pokračovalo.**

Kosovo, NATO, Allied Force výsledky

Síly NATO dle oficiálních zdrojů ztratily pouze tři vrtulníky, 32 bezpilotních průzkumných letadel a jeden F-117.

Záhy po ukončení operace USA uváděly, že bylo zničeno 10 000 příslušníků jugoslávských bezpečnostních sil, více než 100 letadel, 203 obrněných bojových vozidel, 314 dělostřeleckých systémů a 120 tanků.

V případě údajů o zničené technice jugoslávské armády je zřejmé, že v ní jsou započteny i zásahy klamných cílů, protože pozemní síly Jugoslávie utrpěly menší škody, než by vyplývalo z aliančních údajů.

Hlavní překážkou větší úspěšnosti NATO byly zejména možnosti aliančního průzkumu, který nebyl schopen – v tamním terénu a při velmi dobré úrovni maskování a klamání jugoslávské armády – dodat velitelům potřebné informace.

Alianci proto trvalo dvanáct dní, než provedla tolik leteckých útoků jako za 12 hodin operace Desert Storm v Iráku.

Politický cíl operace byl splněn – Jugoslávie Kosovo vyklidila – prostor pro KFOR.

Rezoluce RB OSN – 1244 – angažmá OSN a NATO, mezinárodní správa Kosova – 2008 – vyhlášení nezávislosti.

Rozpad Jugoslávie - dôsledky

Válka v Kosovu roku 1999 prozatím definitivní tečka za násilným rozpadem Jugoslávie.

V letech 2001/2002 se podařilo preventivními opatřeními zabránit eskalaci konfliktu v Makedonii!

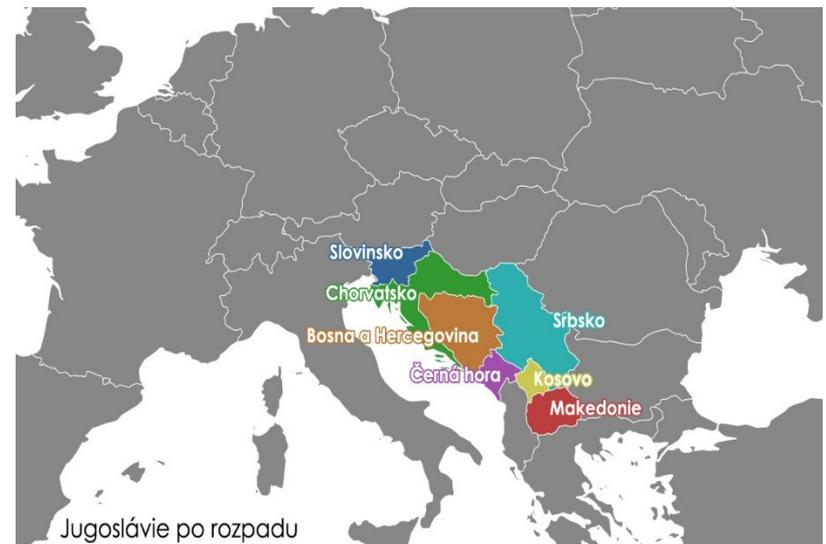
Po ukončení bojů byly velké části bývalé Jugoslávie těžce poškozeny.

Následky etnických čistek pocítila nejvíce Bosna a Hercegovina, území bývalé Srbské Krajiny a Kosovo.

Války a střetnutí v bývalé Jugoslávii v letech 1991 až 2001 stály životy 131 569 až 136 782 osob, z toho více než dvě třetiny v Bosně a Hercegovině. 2 – 3 milióny vyhnaných!

Diskreditace OSN – Srebranica a další „bezpečné zóny“ - Sarajevo, Tuzla, Bihać, Goražde, Žepa – Rezoulce RB OSN

Společně s Rwandou – otevřen problém humanitární intervence – cesta k RtP.

Další literatura

Crozier, B. (2004): Vzestup a pád sovětské říše. Praha, s. 21 – 184 a 447 – 449.

Johnson, P. (1991): Dějiny 20. století. Praha. (pasáže věnované tématům kurzu)